
**THE VISIBLE/INVISIBLE WORLD DICHOTOMY ACCORDING TO THE
BULGARIAN FOLKLORIST AND ETHNOGRAPHER DIMITAR MARINOV**

Ventzislav Velev

University of Library Science and Information Technology, Bulgaria, v.velev@unibit.bg

Nina Debruynne

University of Library Science and Information Technology, Bulgaria, n.debruynne@unibit.bg

Abstract: Fundamental for the knowledge of Bulgarian folk culture are the works of the famous scholar and public figure Dimitar Marinov. From 1875 he began extensive collecting activities of folklore and ethnographic materials in Northwestern Bulgaria (Vidin, Lom): he recorded folk beliefs, rites, rituals, typical practices of Bulgarian common law. At the end of the 19th century Marinov promulgated the collected materials in a series of five books *Living Oldness*, a kind of encyclopaedia of the thinking, sensuality and cultural communication code of the Bulgarians over the centuries. For the purposes of this paper, the emphasis will be placed on one of the books, *People's Faith*, because Dimitar Marinov presents Bulgarian folk cosmogony through the dichotomy between the visible and the invisible world. In *People's Faith* the visible world, according to Dimitar Marinov's interpretation, can be presented as distant and close. The distant visible world includes celestial bodies and aerial phenomena, while the near visible world includes earth, water and fire, as well as flora and fauna, material culture and the human concept. In turn, the invisible world includes the understandings of its order (God, angels, devil, etc.), diseases are included here, but also supernatural beings. The continuity between the visible and the invisible world, the notions of dynamics and development typify the nature of mythological images, with an emphasis on their material being. Of interest is the metamorphic state of circumstances and supernatural characters pointed out by Dimitar Marinov - many of the beings from the invisible world have their existence in the visible world. A striking example are the samadivas and samovils, witches and vampirites, dragons and dragonesses.

Keywords: visible world, invisible world, Dimitar Marinov, supernatural beings, Bulgarian folk culture

**ДИХОТОМИЯТА ВИДИМ / НЕВИДИМ СВЯТ СПОРЕД БЪЛГАРСКИЯ
ФОЛКЛОРИСТ И ЕТНОГРАФ ДИМИТЪР МАРИНОВ**

Венцислав Велев

Университет по библиотекознание и информационни технологии, България, v.velev@unibit.bg

Нина Дебруне

Университет по библиотекознание и информационни технологии, България, n.debruynne@unibit.bg

Резюме: Основополагащи за знанието за българската народна култура са трудовете на известния книжовник и общественик Димитър Маринов. От 1875 г. той започва мащабна събирателска дейност в Северозападна България (Видин, Лом) на фолклорни и етнографски материали: записва народни поверия, обреди, ритуали, характерни практики на българското обичайно право. В края на 19 век Маринов обнародва събраните материали в поредицата от пет книги - „Жива старина“, своеобразна енциклопедия за мисленето, чувствеността и културния комуникационен код на българина през вековете. За целите на настоящата работа акцентът ще бъде поставен върху една от книгите - „Народна вяра“, защото в нея Димитър Маринов представя българската народна космогония посредством дихотомията между видимия и невидимия свят. В „Народна вяра“ видимият свят, според трактовката на Димитър Маринов, може да бъде представен като далечен и близък. Към далечния видим свят спадат небесните тела и въздушните явления, докато близкият видим свят включва земята, водата и огъня, както флората и фауната, веществената култура и понятието за човека. На свой ред, невидимият свят включва разбиранята за неговата подредба (Бог, ангели, дявол и др.), тук се включват болестите, но и свръхестествени същества. Континуитетът между видимия и невидимия свят, представите за динамика и развитие типологизират природата на митологичните образи, с подчертаване на тяхното веществено битие. Интерес представлява посоченото от Димитър Маринов метаморфозно състояние на обстоятелствата и свръхестествените персонажи – голяма част от съществата от невидимия свят имат свое битие и във видимия свят. Ярък пример са самодивите и самовилите, вещиците и вампирите, змейовете и змеиците.

Ключови думи: видим свят, невидим свят, Димитър Маринов, свръхестествени същества, българска народна култура

1. ВЪВЕДЕНИЕ

В българската народна култура устройството и развитието на света често се представят чрез дихотомията *видим / невидим* свят - съвкупност от предмети и форми, на пространствени деления и преодоляване на препятствия (Георгиева, А, 2012). Космологичната картина за подредбата на света се гради върху разбирането за неговото веществено състояние, за „живата“ материя, което подлежи на своеобразна трактовка в българското фолклороа наследство. В него могат да бъдат открити както традиции на езическото мислене за единството на природата, така и тяхното концептуално пречупване през християнските сюжети и наративи.

Един от първите български учени, които проучват и разкриват българския народен концептуален модел на рецепцията на заобикалящото, е ученият и общественик Димитър Маринов, фолклорист и етнограф. (Йорданова Ю, <https://liternet.bg/publish5/iuiodanovadmarinov.htm>) В продължение на десетилетия Маринов проучва различни български региони, събира народни умотворения, примери за религиозни култове, за обреди и обичаи, обобщава образците на обичайното и на углавното (наказателното) право. Акцент в неговата събираческа дейност е Северозападна България – Лом, Видин, Враца. Тук именно той открива в най-голяма степен своите респонденти, чиито разкази записва, за да може години по-късно да изгради образа на българската народна култура.

2. БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Димитър Маринов е роден през 1846 г. под името Петко в с. Алмулей, Ломско. Майката умира, когато детето е пеленаче, и бащата се принуждава да го даде за осиновяване. Детето попада в дома на влиятелен търговец от Лом, който го кръщава с името Димитър. (Василева, 1996)

В този период в Лом осъществява своето просветно и книжовно дело видният възрожденски книжовник Кръстьо Пишурка. Наред с основополагането на модерно светско образование, на респектираща библиотека, Кръстьо Пишурка става основател и на едно от първите български читалища, на сцената на което поставят и едни от най-играните пиеси – побългарените „Многострадална Геновева“ и „Велизарий“. (Добрева, 1997а)

Димитър Маринов постъпва в училището на Кръстьо Пишурка, който бързо открива неговите заложености и талант. Възрожденският учител насочва младия човек към по-високите степени на образование, към изучаване на българската, балканската и европейската култура. Всъщност, Пишурка изиграва възлова роля в подготовката и духовната ориентация на Димитър Маринов.

По нещастно стечение на обстоятелствата, Димитър Маринов напуска Лом и се отправя за Атон. По пътя си спира в Рилския манастир, където се запознава с игумена - големия възрожденски учител и книжовник отец Неофит Рилски. Под благотворното влияние на Неофит Рилски, Димитър Маринов задълбочава познанията си за същината на християнството, за смисъла на църковната служба и символния характер на религиозните практики. Според изследователя на живота и творчеството на Димитър Маринов, Маргарита Василева, в манастирската обител младият човек обещава на Неофит Рилски да се посвети на духовен живот, който го насочва към Духовната семинария в Белград. (Василева, М. 2003, с.9).

От друга страна, именно в Рилския манастир, възможно е, Димитър Маринов да е открил веществения характер на народните представи за устройството на всемира: изографисаните по църковните стени битови сцени пресъздават типологични наративи за ежедневието и неговите изкушения, за греха и наказанието на самозабравилите се богаташи, за бъдещите блага на страдащите, но почтени бедни.

В края на 60-те години Димитър Маринов заминава за Цариград. В столицата на Османската империя той попада в средата на голямата българска колония (Бужашка, Б., 2020а, с.23-27), чиято главна задача е постигането на независимата българска църква. Събитието, с огромно национално значение, в което и Димитър Маринов взема участие, е обявяването на независимата Българска екзархия през 1870 г. (Бужашка, Б., 2020б, с.60-68)

През 1871 г. Димитър Маринов заминава за Белград. Тук той учи в Богословското училище, в Класическата гимназия и във Филологическия отдел на Философския отдел във Великата школа. След Освобождението на България през 1878 г. Димитър Маринов се отдава на педагогическа, книжовна и обществена дейност. Учителства в градовете Лом, Русе и София. Връщането му в Лом е свързано и с едно щастливо събитие – той се оженва за дъщерята на своя учител Кръстьо Пишурка и така се утвърждава като негов пряк духовен наследник. (Йорданов, Ю., 2023)

В края на XIX и нач. на XX век е избран за редактор на вестника на Българската екзархия „Вести“. По същото време министърът на народното просвещение проф.Иван Шашманов го определя за уредник на създаващата се в началото на XX век етнографска сбирка. През 1906 г. Димитър Маринов е назначен за първия директор на етнографския музей.

До края на XIX век Димитър Маринов обработва събираните в продължение на десетилетия (от 70-те години) фолклорни и етнографски материали от Северозападна България, които издава в поредица от пет книги „Жива старина“. Самото заглавие е показателно за разбиранята на автора – той систематизира не толкова миналото, колкото онези жизнени и динамични разбирания на българина, които градят неговия духовен кръгзор и формират типологичен концептуален модел. (Василева, М., 2003)

3. ОСОБЕНОСТИ НА КУЛТУРНАТА СРЕДА В ЛОМ, РОДНОТО МЯСТО НА ДИМИТЪР МАРИНОВ

В периода на 50-те години на XIX век Лом е един от бързо развиващите се български духовни центрове в Северозападна България. Близостта до р. Дунав благоприятства ускоряването на възрожденските процеси, развитието на светското образование, появата и развитието на читалището, първите театрални представления.

Голямо значение за развитието на културния живот в Лом от този период има привличането на книжовника и обществения деец Кръстьо Пишурка за организатор и учител в местното светско училище. Високо ерудиран и образован човек, Пишурка свободно говори и няколко езика - гръцки, сръбски, френски и немски. Кръстьо Пишурка принадлежи към групата на тези възрожденски български книжовници, чиято първостепенна задача е просвещаването на българския народ, който в онзи период битува във фолклорна среда и тепърва ще усвоява модерните идеи на времето. (Йорданов, Ю., 2023)

По подобие на сръбското и гръцкото културно развитие от XVIII-XIX век, и в българска възрожденска среда от първата половина на XIX век се разгръща процес на приспособяване на чуждите литературни образци - побългаряване. Както посочва Ваня Добрева, побългаряването цели да въведе в българска среда типологични за модерните европейски естетически процеси наративи, образи, композиционни решения и художествени принципи. През 50-те години на XIX век, когато побългаряването се масовизира като част от разгръналите се художествени процеси – побългаряват се най-вече комедийни жанрове и сантиментелни сюжети - българският читател/зрител все още живее в традиционната си битова среда, с образи и представи, релевантни на виждането за действието на неподвластни на човека сили. Така побългаряването – приспособяването на чужди художествени образци към рецепционната нагласа на българския читател/зрител – включва и задълбоченото познаване на народната култура, с показателните концептуални модели и възприятия на света и неговите подробности (Добрева, 2022, с.184). В своите побългарени творби Кръстьо Пишурка показва наред с преводаческа подготовка и добро познаване на възможностите на българина да възприеме художествения текст. Така например, в побългарената сантиментална драма „Многострадална Геновева“, Пишурка преработва оригиналния сюжет, като насища средата с разпознаваеми за българина битови подробности. По сходен начин, и в други свои произведения Пишурка променя оригиналните образи на хронотопа и персонажите в характерни за българина фолклорни представи. (Добрева, В., 2022)

Може да се предполага, че този възрожденски контекст на приспособяване (побългаряване) на оригинални творби към рецепционните нагласи на българския читател/зрител оказва своето въздействие и върху формирането на книжовника Димитър Маринов. Преди всичко с интереса към народните представи и оценки, с изучаването на бита и народната вяра, на народните разбирания за красиво и грозно, за добро и зло.

4. АСПЕКТИ НА ВИДИМИЯ СВЯТ СПОРЕД ДИМИТЪР МАРИНОВ

В книгата „Народна вяра“, част от поредицата „Жива старина“, Димитър Маринов обобщава събраните фолклорни и етнографски материали от Северозападна България, малко по-късно допълнени и с образци от Македония и Одринска Тракия. В Предговора към тази книга българският учен представя в синтезиран вид народното разбиране за космологичната подредба на света: подялбата на *видим* и *невидим* свят. (Маринов, Д., 2003, с.21-23)

Според Димитър Маринов видимият свят за българина, от една страна, се състои от далечни предмети и понятия, които обаче въздействат непосредствено върху живота на хората. От друга страна, чрез него се обозначава непосредствената битова среда – ежедневие, флора и фауна и др. Оказва се, че видимият свят – и по Димитър Маринов, в представите на българина има свой веществен образ. По подобие на старогръцкото митологично мислене, и тук съществуването на предметите, тяхното настоящо битие, се удостоверява посредством техния предметен образ, т.е. на античното разбиране за тяло и форма. Поместените в „Народна вяра“ разкази разкриват виждането за веществения характер на света като типологично за българина откритие, но и като отглас, културен спомен, от характерни за миналото на Балканите митологични представи. Тази българска представа на рецепция на света и неговите видими форми обаче се

концептуализира през християнските трактовки и интерпретации. Но християнството, както посочва и В.Добрева, поради историческите причини на 500-годишното робство, не се развива в условията на високото богословие, а посредством фолклорните религиозни идеи и практики (Добрева, В., 2015). Във фолклоризираната християнска трактовка подредбата на света е дадена свише, тя е откровение, което обаче се показва преди всичко чрез своята вещественост и материална пластичност.

Според текстовете, поместени от Д.Маринов, видимият далечен свят съдържа преди всичко понятия и образи, свързани с непосредствено наблюдаваните природни обекти и въздействието на природните сили. В него се обособяват две подгрупи: небесни тела (небе, слънце, месец, дъга, звезди) и въздушни явления (мъгла, облаци, гръмотевица, дъжд, град, вятър, сняг и лед, затъмнение и земетресение). По мнението на автора, обособяването на природните обекти и стихии в самостоятелна група от видимия далечен свят намира своето приложение и първична научна аргументация в народната астрономия. На едно друго ниво, в съществуващата представа за действения комуникационен код – чрез знаците на времето да се предсказва волята на боговете, а чрез действията и жестовете в сезонните и ситуационни обреди и обичаи да се общува с могъщите извънземни сили, те да бъдат омилювани, като съдействат за добруването на човека. (Баева В. и В.Тончева, 2019) Прави впечатление, че всички извънземни сили и природни стихии - именно защото подлежат на такава трактовка за видим (веществен) образ - притежават свое антропоморфно битие: имат телесна форма с образ и характер, водят сходен на човека начин на живот и труд. Комуникацията с тях е напълно естествена: човекът може да общува с тях не само чрез религиозните практики, но и непосредствено – отива им на гости в техния дом на края на света и излага молбата си. (Маринов, Д., 2003, с.25))

На свой ред, под видим близък свят Димитър Маринов представя тези народни вярвания, които разкриват разбирането за „тоя веществен свят, който окружава човека и в който той се намира ежедневно в най-близко съприкосновение“ (Маринов, Д. 2003, с.64) Ако във видимия далечен свят се включват природните обекти и стихии, които предполагат комуникацията с човека да се реализира преди всичко чрез ритуални практики, то видимият близък свят, както го представя и Д.Маринов, превалира ежедневната среда, наситена с предмети и бит. Видимият близък свят се отразява и върху инструментариума, който изгражда комуникационния аксесоар на обряда и ритуала. Композиционно, Маринов разпределя събрания нарративен материал в три части. Към първата той включва разказите за същността на земята (разбирана като планета и пръст), на водата (най-важно условие за съществуването на човека, но и съставен елемент от ритуалните практики) и на огъня (емблематично културно достижение, но и важно очистително средство). В поместените в „Народна вяра“ фолклорни разкази земята, водата и огънят не функционират като страховити стихии, а са представени като позитивни за човека сили, органична част от неговото всекидневие.

Втората група разкази Димитър Маринов организира в частта „Флора“. Тук авторът разграничава три подгрупи: дървета, културни растения и момински билки, лековити и магьоснически растения. Нарацията в „Дървета“ е центрирана около характерни за България (Северозападна България) дървесни видове: дъб, явор, габер, бряст, ясен, орехтопола, трепетлика, елха и бор, бук, калина, люляк, дафиново дърво, круша, ябълка, череша и слива, леска, глог, трън, дрян, чемшир и др., от гледна точка на тяхното символно значение в народната култура, но и употреба в народната медицина.

В подгрупата „Културни растения“, Димитър Маринов фокусира върху разкази за растенията, използвани от българина за храна и облекло. Наративният материал е систематизиран в: храна за човека (пшеница, ръж, просо, варива, царевича, тиква, лоза); храна за добитъка (ечемик и сено); растения за облекло (лен, коноп, памук). Фолклорните материали разкриват и допълнителното културно значение на отделните растения, всички те подпомагат дейността на човека, носители са на скрита сила, чрез която реализират предназначението си.

В третата подгрупа са поместени разкази, които разкриват народната лечителна практика (народната медицина) чрез използването на билки и лековити растения: момински билки (босилек, невен, божур, стратур, иглика, седеф, трендафил, здравец), полски магически билки (биле, омайниче, любиче, деленка, перуника, куманика, чемерика, тинтява, вратика, пелин, разковниче, кукуряк, великденче, гергъвка, еньовка, росен, пулцец, ездравниче). Съобразно ролята на растенията в лечебната практика Д.Маринов ги разпределя в две групи: в първата са причислени онези билки, които оказва благоприятно влияние върху неразположение или болестни състояния. Към втората спадат растенията за преодоляване на кризисни психологически състояния (любов и раздяла), тяхното действие се свързва с вярата за магическата им (посредством чудо) роля върху човека и неговата съдба.

Третата голяма група разкази Димитър Маринов определя като „Фауна“ – тук са представени разбиранятия на българина за животните (домашни и диви), за птиците (домашни и диви), за влечугите, насекомите и рибите.

Видимият близък свят се конструира от образи и на материалната среда на българина: къщата и съставните ѝ части, двор, покъщина, домашни инструменти, облекло и накити. В „Народна вяра“ са представени антропогенни разкази, емблематизиращи ценностните стойности за българина. (Маринов, Д., 2003, с.228-246)

5. АСПЕКТИ НА НЕВИДИМИЯ СВЯТ СПОРЕД ДИМИТЪР МАРИНОВ

Според Димитър Маринов: „Вярата учи, че има невидим свят: невидими същества, свръхестествени, които управляват видимия свят и които се разпореждат със съдбата и живота на човека, с имота му и с щастието му“. (Маринов, Д., 2003, с.247). Ако вещественият характер на видимия свят е предпоставка за неговото очовечено изобразяване – човекът култивира предметите и обектите, превръща ги в иманентна част от своята дейност, то невидимият свят се изгражда като пространство – от гледна точка на народното разбиране – в което действат сили, неподвластни на човешкото знание и опит.

Това е мотивът, Димитър Маринов да представи невидимия свят през съществата, които го населяват. Авторът систематизира събраните материали и обособява четири групи същества. Общото между тях е, че те населяват края на света, но притежават възможността да действат във видимия свят. С тези същества също може да се реализира комуникация. Но тя изисква ред и конкретни действия. Целта на ритуалните практики е да се помолят съществата от невидимия свят да не пакостят на човека.

Към първата група същества от невидимия свят са причислени божествените същества - те се разпореждат с видимия свят. Втората група включва същества с човешки свойства, но тяхната природа и сфера на действие ги определят като свръхестествени. Тези същества обаче така, както са описани чрез фолклорните разкази, не принадлежат към божествените същества. Третата група също се състои от свръхестествени същества, но с човешки образ – те реализират непосредствено съприкосновение с човека, като често съжителстват с него. И последната, четвърта група, се състои от произлезли от човека същества: след смъртта на човек, неговата душа и тяло получават допълнителна (свръхестествена) същност.

В първата група от същества Димитър Маринов представя разказите за Бог, ангели, Дявол, орисници, русалки. Идеята за Бог, както показва наративните материали, е образно уплътнена. Бог е старец с дълга брада, той притежава цялото знание - всичко вижда и всичко чува. Господ –Бог е възплъщение на доброто и спаредливостта. Той определя след смъртта на човека наказанието за извършените престъпления и грехове.

Що се отнася до ангелите, то народното въображение ги рисува като прекрасни млади момчета, които подпомагат Бога в неговата дейност: напътстват човеците и ги предпазват от зли помисли и дела. Антагонистичният образ на ангелите са дяволите. Те имат множество имена, за да заблудят човека, да го подлъжат да тръгне по пътя на злото. Показателно е народното разбиране, че човек по природа е надарен с възможности да надвие над дявола и да побеждава злото.

По сходен път са обяснени Орисниците, отглас от ролята на Мойрите в античната митология. Тяхната функция е да предначертаят съдбата на човека. Но също така Орисниците се грижат за клетвите и гадаенето. Интерес представлява разказа за русалките (Беновска-Събокова, 1996) . Според народните поверия русалките са жени с дълги руси коси и криле. Те които живеят накрая на света. Във видимия свят се появяват веднъж годишно, за да „наросят“ плодородие. Т.е. в образа на русалките се включват атрибути, типологични за земеделските божества.

Във втората група се открояват свръхестествени същества, олицетворяващи болестите. Наративният материал, обнародван от Маринов, съдържа обобщените представи за два вида болести: епидемии (редня) и обикновени, единични, заболявания (нередня). Към епидемиите спадат чума, холера, сипаница. Представата за болестите е образно овеществена и битово конкретизирана. Например, Чумата и Холерата са грозни жени, сестри. Навлизането им в определено пространство от видимия свят (селище) е предизвикано – според народната представа - от тежко прегрешение на човека. Фолклорното обяснение за епидемиите е за вид възмездие за останало скрито и ненаказано човешко престъпление. Като отзвук от античните морални представи, може да се интерпретира и българската представа за епидемиите – престъпленията не засягат единствено индивида, но то поставя печат на цялото общество, към което принадлежи престъпникът (Маринов, Д., 2003).

Сред другия вид болести, *нередня*, са изредени треска, лоша болест (в образа на грозна бабичка с тояга в ръка), огненица, червенка, безсъница, руса, болесчица (като едноок страшен мъж), сътурница, моравя, устрел (лош дух), мратяник (черна котка с огромни очи) и др. Според народните вярвания, посочва Маринов, съдбата на човека пряко е свързана с болестите: на всеки е отредено каква болест ще го сполети, дали ще се излекува или не.

От друга страна, антропоморфният образ на болестите акцентува върху грозотата, отвратителния външен вид. Често болестите са представени или като грозна, често дебела, сбръчката жена, или като грозен и

страшен мъж, или като лош дух, който измъчва тялото на човека, проявява се под формата на телесни рани, които причиняват физически страдания.

Интерес представлява и третата група със същества от невидимия свят. Фолклорният наратив ги надарява с човешки качества, дори ги включва в най-интимното човешко пространство на дома и семейството. Тези същества са: самовили (красиви млади моми, които омайват юнаците, най-вече овчарите); вихри и вихрушки (сестри на самовилите, които им помагат в случая на необходимост, предизвиквайки природни бедствия); змейове и змеици (свръхестествени същества, които притежават свойството да се превръщат в момци или моми); Ламя и Хала (огромни чудовища, които могат да погълнат човек. Те живеят в земните дълбини и се появяват като метрологични явления - мъгла, например); сейбия или стопанин (най-често под образа на смок); стихии (жени с дълги коси, които обитават дълбоките вирове и оплитат хората). Както се вижда в тази група влизат същества с антропоморфен образ, но със сила и възможности над човешката природа. Фолклорните разкази се центрират около примери за създавани семейства между самовили и овчари. Тези съюзи обаче са нетрайни, тъй като народната вяра отрича съжителството между свръхестествените същества и хората. По сходен път в разказите е представена любовта между змейове и моми или между змеици и момци. Всички случаи са показателни за несъстоятелността на подобни съюзи, в които човекът се превръща в обикновена плячка на желанията и амбициите на змея/змеицата, той напълно се подчинява на свръхестествените същества, лишен от своята свободна воля и същина.

Към третата група същества спадат тези, чиито произход е човешки, а свръхестествения си характер придобиват след смъртта си. Тук влизат вещиците (лош дух, зла жена), вампир (нечист дух, роден от ненапускащата плътта душа на починал много грешен човек), нави (нечисти духове, появили се от умъртвени по насилствен път деца, търсеци след смъртта си отмъщение), зазидан (зазидана сянка на човек в градеж), върколак (нечист дух, роден от престъпен човек. След неговата смърт този нечист дух се заселва на пусти места и вреди на хората, като ги напада, удушава ги и пие кръвта им), устрел (лош дух), мамниче (насила излюпено същество от яйце, вредителски дух), таласъм (вид животно, което пази заровено престъпно придобито имане). (Маринов, Д., 2003 с.310 - 324)

В „Народна вяра“ са поместени и разкази за задгробния живот, които обаче кореспондират с друг тип въпроси, интерпретиращи религията и християнската вяра.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Неслучайно в българската хуманитаристика името на Димитър Маринов се свързва с началото на научните изследвания по фолклористика и етнография. Върху основата на мащабна събирателска дейност Димитър Маринов представя ярки образци на българското разбиране за устройството на вселената, за съжителството между езическите и християнските представи и категории. Както показва обилният наративен материал, систематизиран и обнародван от Димитър Маринов, типологично и определящо за българската култура е овеществяването, изграждането на предметен образ на абстрактните категории и понятия в зависимост от практичедската им употреба и квалифициране въз основа на разбирането полезност/неполезност, добро/зло. Така видимият/невидимият свят като дихотомично цяло се проявяват в самостоятелните си параметри, за да получат смисъл и логическо обяснение чрез ежедневната практика и бит на българина.

БЛАГОДАРНОСТИ

Докладът е резултат от подкрепата на фонд „Научни изследвания“ на МОН, България, за проучване по проект „Интердисциплинарно изследване върху вярванията и представите за свръхестествените и митичните сили, съхранени в културната памет на Северозападна България, и тяхната трансмисия през времето“, договор № КП-06-Н75/4 от 07.12.2023 г.

ЛИТЕРАТУРА

- Баева, В., & Тончева, В. (2019). Голяма книга. Българските празници и обичаи. София: Пан=
- Беновска-Събкова, М. Змеят в българския фолклор. София: АИ „Проф.Марин Дринов“.
- Бужашка, Б. (2020а). България и българската общност в Истанбул 1913-2019 г. София: "За буквите - О писменех".
- Бужашка, Боряна.(2020b). Българската екзархия – едно от най-големите достояния на българската национална идея // Съвременни измерения на европейското образователно и научно пространство. Т. 8. София: "За буквите - О писменех".
- Василева, М. (1996). Димитър Маринов.Изследователят на живата народна старина. София: АИ „Проф.Марин Дринов“.

- Василева, М. (2003). Етнографските приноси в разностранното дело на Димитър Маринов.// Димитър Маринов. Народна вяра. София: Изток-Запад.
- Георгиева, А.(2012). Фолклорни измерения на християнството. София: Просвета.
- Добрева В. (1997). Технология на историческата драма. София: Гал-Ико..
- Добрева, В. (2015). Прочити и наследства: из възрожденската книжнина. София: ИК „Захари Стоянов“.
- Добрева, В. (2022). Българската възрожденска комедия. Типология и архитектоника. София: ИК „Захари Стоянов“.
- Йорданов, Ю. (2023). Сплетител на бунтовния дух. София: Богиана.
- Йорданова Ю. Житието на етнографа (Принос към опознаването на Димитър Маринов)
<https://liternet.bg/publish5/iuiordanova/dmarinov.htm>
- Маринов, Д. Народна вяра. София: Изток-Запад.